

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ФАКТОРИНГУ

Анотація. У статі виявлено закономірності формування фінансових послуг на ринку факторингу і тенденції його розвитку в короткостроковій і середньостроковій перспективі.

Ключові слова: факторинг, факторингові операції, ринок факторингових послуг.

Перед українською економікою зараз гостро стоїть проблема виходу на міжнародні ринки, активно розвивається зовнішня торгівля, і, безумовно, в цій ситуації потрібні фінансові інструменти, здатні повною мірою задовольняти фінансові та управлінські потреби учасників зовнішньоекономічної діяльності, і, адаптовані до практики зарубіжних країн - торгових партнерів України. Нині одним з подібних інструментів є факторинг.

Факторингове обслуговування в загальному вигляді можна охарактеризувати як процес відступлення факторинговій компанії неоплачених боргових вимог, що виникають між контрагентами в процесі реалізації товарів і послуг на умовах комерційного кредиту, у поєднанні з елементами бухгалтерського, інформаційного, збутового, страхового, юридичного і іншого обслуговування постачальника [9, с. 3].

Факторинг у світовій економіці став загальновизнаним фінансовим інструментом для середнього і малого бізнесу, який має величезну підтримку з боку держав і центральних банків по всьому світу. Все більша кількість

суб'єктів господарювання у світі починає усвідомлювати, що факторинг може допомогти їм стати конкурентоспроможнішими.

Завдяки факторингу у постачальника створюються оптимальні умови для концентрації зусиль на основній, виробничій діяльності, прискорення обігу капіталу і відповідно збільшення прибули. Зменшується сума балансу і покращується його структура за рахунок збільшення показника співвідношення власного і залученого капіталу.

Для України факторинг – це досить новий фінансовий інструмент, розвиток якого потребує створення інституційних умов, що дозволяє здійснювати управління оборотним капіталом підприємств, стягувати заборгованість за договорами факторингу.

Дослідженню проблем, пов'язаних з факторингом, приділено увагу рядом зарубіжних дослідників, таких як: Є.Ю. Євсейкіна, Є.А. Єлуфімова, Т.О. Євлаш, Н.А. Ішкова, С.Е. Чинахова, М.Д. Чиж, Фредді Р. Салінджер та інші іноземні науковці.

З-поміж вітчизняних вчених, які зробили значний внесок у розвиток теорії і практики здійснення факторингових операцій слід назвати насамперед дослідження таких науковців як: В.П. Бануляк, Т.Е. Беялов, С.Л. Береза, О.Г. Веренич, І.М. Вигівська, Р.Є. Грачова, О.О. Зеленіна, О.М. Левченко, Ю.М. Лисенко, В. Марченко, Г.В. Мисака, М. Олексієнко, Т.В. Омеляненко, О.В. Орлова, Ю.С. Скакальський, І. Склеповий, В. Смачило, Н.С. Струк, К.С. Сурніна, І.В. Фарінович, О.В. Фартушняк.

Вітчизняні дослідження в більшості випадків відрізняються висвітленням окремих аспектів факторингу. Так, М. Олексієнко [5] та І. Склеповий [6] розглядають перспективи впровадження факторингу в банківську практику. Т. Е. Беялов [1], Ю.М. Лисенко [4] та В. Смачило [7] досліджують використання факторингових операцій в якості фінансового інструменту управління дебіторською заборгованістю. О. Г. Веренич, А. П. Шаповалова [2], Р. Грачова [3], К. С. Сурніна [8] вивчають проблеми відображення в обліку факторингових операцій. Їх різнонаправленість

свідчить про те, що вітчизняний факторинг перебуває на етапі становлення і досі не має стійкої інституційної бази, що в свою чергу зумовлює необхідність дослідження даного сегменту.

Метою дослідження є виявлення закономірностей формування фінансових послуг на ринку факторингу і тенденцій його розвитку в короткостроковій і середньостроковій перспективі.

Починаючи з середини 80-х рр. XX ст. факторингова індустрія демонструє найвищі темпи росту у фінансовому секторі світової економіки. Обсяг відступленої дебіторської заборгованості в 2002 р. склав 724,2 млн. євро, до 2011 р. він вже досяг 2015,413 млн. євро, таким чином, ріст склав більше 178,3%. За оцінками міжнародної асоціації FCI обсяг прав вимоги, що були відступлені, в 2011 р. склав близько 2 млрд. євро (рис. 1.).

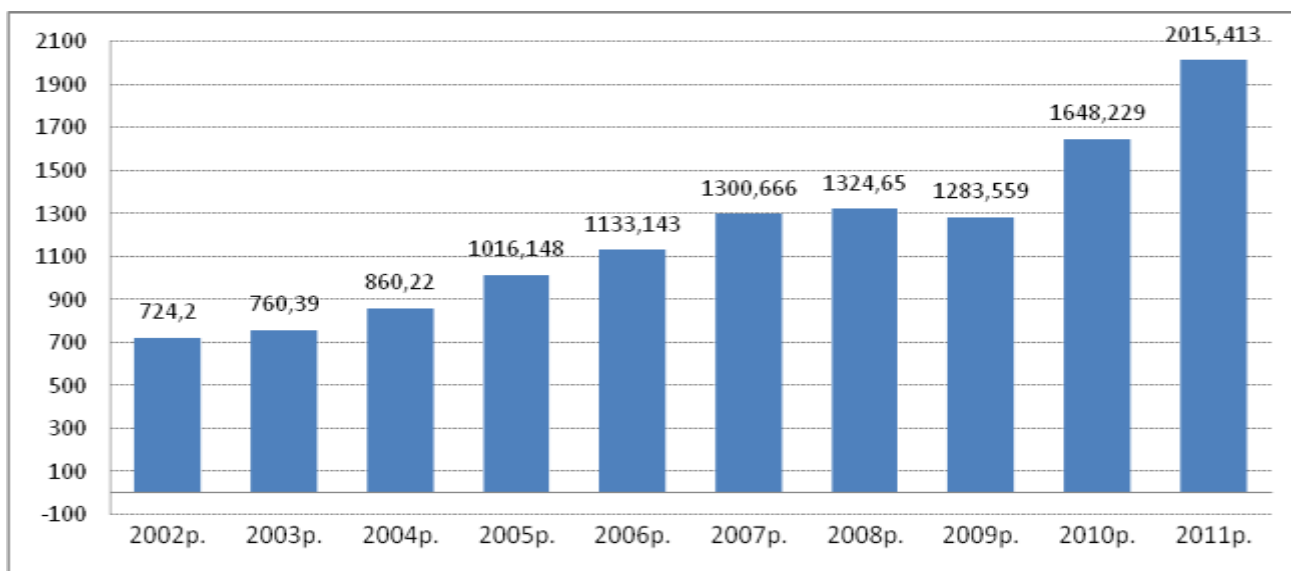


Рис.1. Світовий обсяг факторингових операцій, в млн. євро*

*Побудовано автором за джерелом [11]

Ріст ринку факторингу в порівнянні з 2010 р. склав 22,3%. На сьогодні на ринку працюють понад півтори тисячі компаній, розташованих в Північній і Південній Америці, Європі, Азії, Австралії і Африці. Факторинг охоплює усі регіони, але їх долі непропорційні. Найбільшим ринком є Європа, на яку доводиться 61% факторингового обороту, за нею йдуть Азія (25%) і Америка (10%) (рис. 2.). Цей розподіл не міняється вже упродовж

більше 10 років, лідером на ринку факторингу виступає Європа, за рахунок більшої кількості країн, учасників і розвиненості спільного ринку.

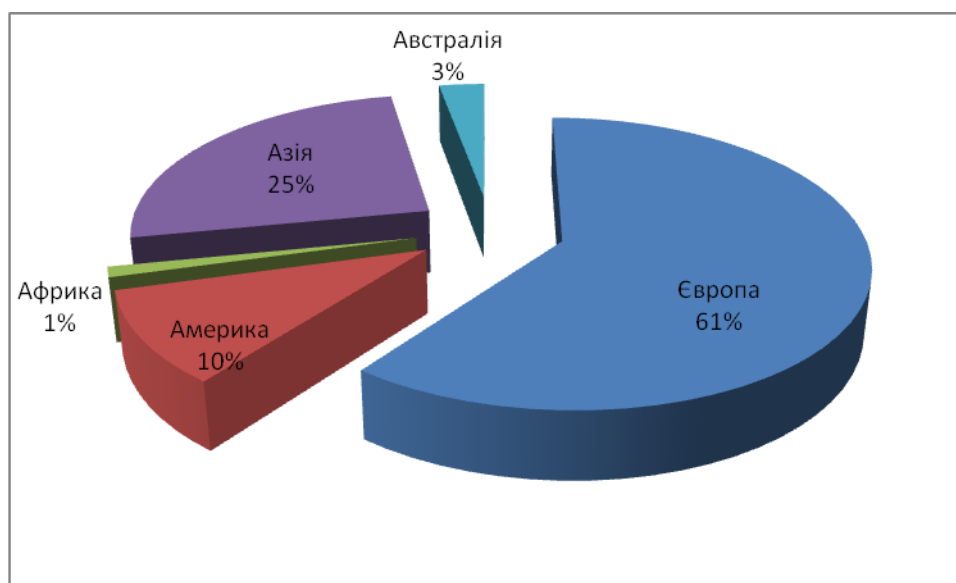


Рис. 2. Світова частка регіонів на ринку факторингу в 2011 р.*

*Побудовано автором за джерелом [11]

Слід зазначити, що частка азіатського ринку росте - з 13,3% в 2005 р. до 25% в 2011 році. Цей факт базується на тому, що темпи росту ринку факторингу в різних регіонах відрізняються, так само помітний 10% спад факторингового ринку в економіці Європи, що пояснюється загальним зниженням економічної активності в країнах. Світовим лідером вважається Великобританія, світова доля якої в 2011р. складає 13,3% або в кількісному виразі – 268,08 млн. євро. Головна причина такого об'єму полягає в історичній розвиненості факторингу, який почав активно розвиватися в Англії з XIV ст.

Основною тенденцією останніх років вважається швидкий ріст факторингу в країнах, що розвиваються, особливо в країнах Східної Європи і Азії: в Хорватії щорічні темпи приросту подвоюються, не відстають від неї Росія, Румунія і Польща; Китай показав в 2011 р. ріст в 77,8%. Одночасно, темпи росту спостерігаються і в розвинених країнах. Це підтверджує той факт, що зацікавленість розвинених економік до цієї фінансової послуги не знижується.

Ріст обсягів факторингових операцій у світі збільшився за 2011 р. на 22,3%, але якщо розглядати це зростання в розрізі внутрішнього і міжнародного факторингу, то цей показник не є усередненим. Так об'єми міжнародного факторингу збільшилися на 11,54%, тоді як внутрішнього - на 24,16%. Але, із-за все ще малої долі міжнародного факторингу загальний ріст не був таким вражаючим. На міжнародний факторинг припадає 13,6% усього об'єму світового ринку факторингу у 2011 році. Лідером по впровадженню міжнародного факторингу сьогодні є Китай (частка міжнародного факторингу 16,4%).

Важливим є наявність чітких правових норм регулювання факторингових відносин. Запізнення в правовому регулюванні стосунків призводить до зловживання, обходу закону, до інших економічно не вигідних наслідків. Аналізуючи законодавство інших країн світу, слід зазначити, що тільки у 6 країнах факторинг безпосередньо регулюється державою за допомогою спеціального закону або у рамках банківського законодавства (Австрія, Франція, Греція, Італія, Португалія, Іспанія). На Мальті і у Болгарії існує особлива форма взаємодії з урядом, спрямована на розвиток факторингу. У інших країнах факторинг регулюється загальногромадянськими актами (рис. 3.).

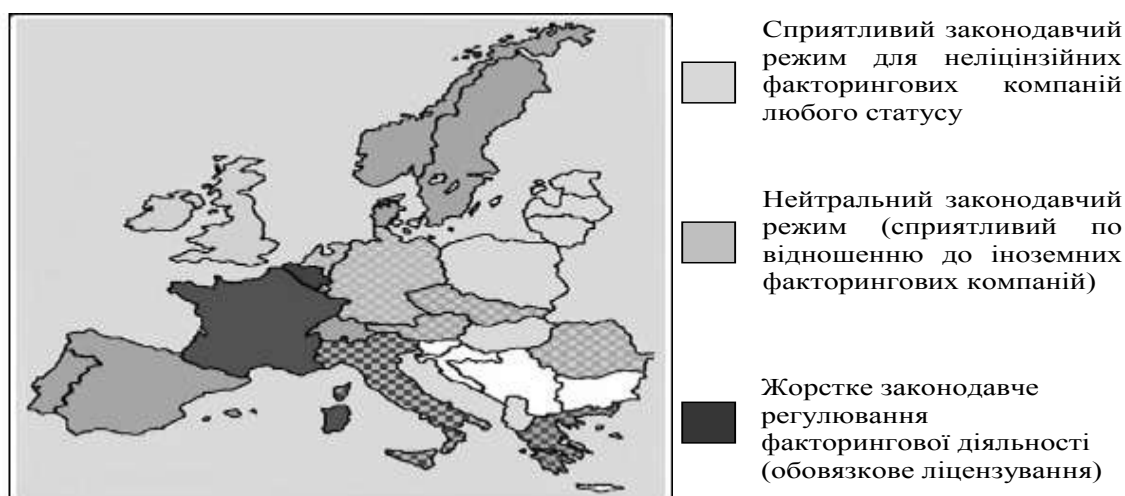


Рис.3. Ліцензування факторингової діяльності в країнах ЄС [10].

Виділивши основні моменти розвитку світового ринку факторингових послуг, проаналізуємо сучасний стан українського ринку для виявлення загальних тенденцій, порівняно зі світовими, і специфічних для розробки нових напрямів розвитку факторингу в економіці України.

В Україні обсяг факторингових операцій протягом 2005-2008рр. стрімко зростає, а в кризовий період 2009-2010рр. спостерігається суттєвий спад, 2011р. - демонструє поживлення на ринку факторингу (рис. 4).

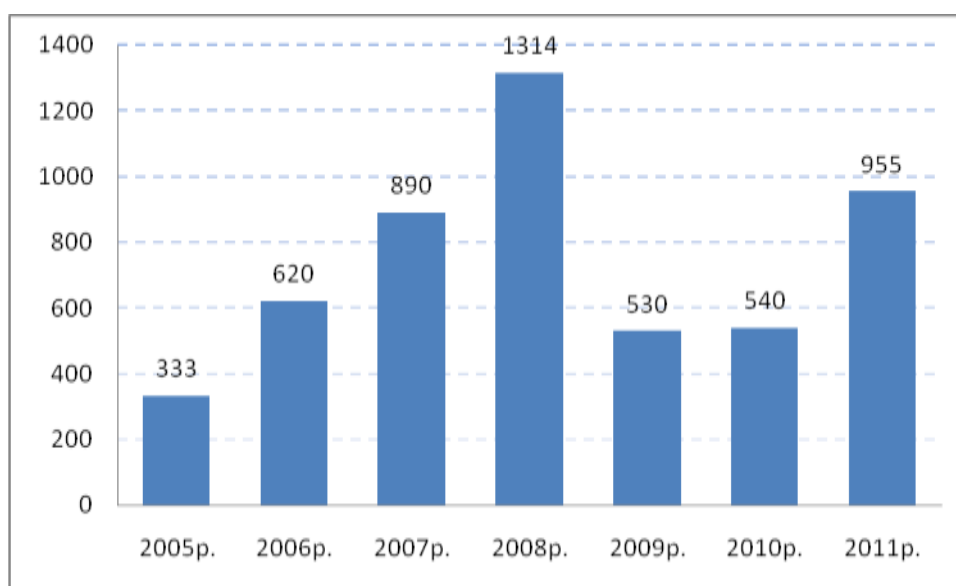


Рис. 4. Динаміка зміни обсягу ринку факторингу в Україні за 2005-2011рр, млн. євро*.

*Побудовано автором за джерелом [11]

Підсумувавши, можна стверджувати про загальні і майбутні тенденції, які не пройдуть стороною і Україну. Їх суть лежить в тому, що ріст факторингу забезпечений низькою його долею у ВВП, велику популярність отримає факторинг без регресу, відбуватиметься стандартизація факторингових продуктів.

Дослідження оцінки світового ринку факторингу ґрунтувалось на статистичних даних Міжнародної мережі факторингових компаній (FCI), оскільки вона є найбільшим об'єднанням факторингових компаній у світі. На початок 2011 р. членами цієї асоціації є 260 компаній з 72 країн світу. Загальносвітова статистика збиралася за даними від 1768 компаній, таким

чином можна вважати, що це джерело є універсальним в питанні збору статистичної інформації для проведення аналізу світового ринку факторингу.

Дослідження динаміки зміни обсягу ринку факторингу в країнах світу дає можливість стверджувати про ріст ринку факторингу. Більшість експертів прогнозують щорічне зростання ринку на 10% або більше.

Немає необхідності в регулюванні діяльності факторів державою. Лише у 6 країнах Європи факторингова діяльність підлягає обов'язковому ліцензуванню. Досвід показує, що міра державного регулювання факторингу не впливає на міру поширення факторингу в цій країні.

Уніфікація правових норм і впровадження міжнародних стандартів дасть поштовх до подальшого розвитку факторингу. Нині правові норми, що регулюють питання, безпосередньо пов'язані з факторингом (поступка грошових вимог, стягнення простроченої заборгованості, неспроможність і т. п.) і прийняті в різних країнах світу, дуже сильно відрізняються. Це створює істотні труднощі для подальшого розвитку міжнародного ринку факторингу. Уніфікація правових норм різних країн є досить трудомісткою процедурою, але якщо вона буде реалізована хоча б частково, це створить додатковий потужний імпульс для якісного розвитку ринку факторингових послуг. А повсюдне використання стандартів МСФЗ сприятиме підвищенню числа угод факторингу і покращить контроль над ризиками.

Список використаних джерел

- 1. Белялов Т.Е. Аналіз форм і методів управління дебіторською заборгованістю у складі оперативних фінансових активів корпорації [Текст] / Т. Е. Белялов // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — № 9 (51). — С. 30–36.*
- 2. Веренич О.Г. Облікові аспекти факторингу/ О. Г. Веренич, А. П. Шаповалова // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку; Зб. наук. пр.- Львів: «Львівська Політехніка». - 2007р. - №577. – С. 50-54. 4.*
- 3. Грачова Р.Е. Енциклопедія бухгалтерського обліку/ Р. Е. Грачова – К.: «Галицькі контракти», 2004р. – 832 с.*
- 4. Лисенко Ю.М. Валютно-фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник./ Ю. М. Лисенко. — К., 2005. — С. 179.*
- 5. Олексієнко М. Банківські гарантії та поручительства [Текст] / М. Олексієнко // Фінанси України. - 2000. - №7. - С. 112-118*
- 6. Склеповий Є.В. Ринок факторингових послуг в Україні [Текст] / Є.В. Склеповий // Фінанси України. – 2005. – №9. – С.109-115.*

7. Смачило В. Сутність факторингу та його використання при управління дебіторською заборгованістю в Україні [Текст] / В. Смачило, Є. Дубровська // *Фінанси України*. - 2007. - №7. - С. 34-45.
8. Сурніна К.С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств: дис. канд. ек. наук. - 08.06.04 / К. С. Сурніна– Житомир, 2002. – 242с.
9. Чижев М.Д. Факторинг как инструмент финансирования внешнеэкономической деятельности: дис. кандидата эк. наук: 08.00.14 [Текст] /Чижев Михайло Давидович. - Санкт-Петербург. - 2005. - 184с.
10. Офіційний сайт Рейтингового Агентства «Експерт». [Електронний ресурс]: - Режим доступу: www.raexpert.ru
11. Офіційний сайт *Factors Chain International* [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://www.fci.nl>

Annotation. In this article have been found regularities of formation of financial services in the factoring market and trends of its development in the short and medium term.

Key words: factoring, factorings operations, market factoring services

Аннотация. В статье выявлены закономерности формирования финансовых услуг на рынке факторинга и тенденций его развития в краткосрочной и среднесрочной перспективе.

Ключевые слова: факторинг, факторинговые операции, рынок факторинговых услуг.